

До спеціалізованої вченої
ради Д 26.007.05 у
Національній академії
внутрішніх справ, ДП-680,
м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Спусканюка Артема Юрійовича «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти на сьогодні є криміналізованим процесом і серйозним джерелом корупції. Офіційні статистичні дані про злочини у сфері державних закупівель не відображають реального стану справ боротьби зі злочинністю у зазначеній сфері. Загалом щороку орієнтовні втрати від неефективних закупівель в Україні становлять 55 млрд грн, половина – від безпосередньої корупції, інша – через штучне зниження рівня конкуренції.

Одним з основних пріоритетних напрямів державної політики України у сфері державних закупівель є створення та реалізація комплексних заходів щодо запобігання проявам корупції, забезпечення прозорості процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти та досягнення оптимального й раціонального їх використання.

Статистичні данні правоохоронних органів України свідчать про тенденцію до зростання злочинів, учинених у сфері державних закупівель. Виявлення, розслідування та документування цих злочинів є складним процесом, що передусім пов'язано зі складністю кваліфікації дій злочинців, так як у значній кількості випадків дії злочинців зовні мають вигляд цілком законних угод та операцій. Процес кваліфікації злочинів у сфері державних закупівель є складним також оскільки його можливо здійснити лише з урахуванням норм законодавства у сфері державних закупівель, а також норм господарського, бюджетного, кримінального та процесуального законодавства України. Важливе значення для побудови «моделі» злочинної діяльності у сфері державних закупівель має дослідження криміналістично значущих ознак та їх зв'язків.

ВРСДЗ НАВС	
Вх. №	81
08	01
20 19 р.	
кількість аркушів:	12
сон. док.	додаток

Втрати від неефективних закупівель, зростання кількості злочинів в указаній сфері, а також різноманітність способів їх учинення та складність процесу доказування у кримінальних провадженнях вказують на необхідність пошуку нових форм та методів збирання та закріплення доказів органом досудового розслідування, прокурором у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у сфері державних закупівель, і здійснення заходів щодо відшкодування збитків, завданих державі.

Окремі питання виявлення та розслідування злочинів, вчинених у сфері державних закупівель у дисертаційних дослідженнях розглядали такі науковці та практики, як В. В. Дарага, В. В. Коряк, А. М. Меденцев, С. В. Нагачевський, В. Р. Сливенко та ін. Водночас, комплексної розробки проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, зокрема, обставин, які підлягають доказуванню, а також особливостей збирання доказів та їх використання не здійснювалось.

З урахуванням викладеного, дослідження наведених питань є важливим для теорії кримінального процесу та практичної діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, що й підтверджує актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Про актуальність теми дисертаційного дослідження А. Ю. Спусканюка, свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12 січня 2011 року № 24/2011), Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні (Указ Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008), Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (Указ Президента України 20 травня 2015 року № 276/2015), Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 року № 275, відповідає Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України 7 вересня 2011 року № 942, та Основним напрямом наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 роки, схвалених Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 17 від 25 жовтня 2016 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Результати дисертаційного дослідження Артема Юрійовича Спусканюка є науково обґрунтованими, їх достовірність підтверджується методологічною базою, даними офіційної статистики (звіти та узагальнення Верховного Суду України, Європейського суду з прав людини, Генеральної прокуратури України, Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ), Національної поліції України (далі – НПУ України) за період з 2015 р. по 9 міс. 2018 р., зведені дані анкетування 54 детективів НАБУ, 84 прокурорів антикорупційної прокуратури та територіальних органів Генеральної прокуратури України, 71 слідчого органів досудового розслідування м. Києва, Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Херсонської областей. Використано власний досвід роботи на посаді слідчого у підрозділах органів НПУ України (Міністерства внутрішніх справ України) та детектива НАБУ.

Структура роботи забезпечує логічну послідовність викладення матеріалу та засвідчує системний характер наукового дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження визначені вірно і окреслюють проблемні питання доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

Перелік обраних для дослідження питань, змістовне описання в авторефераті та дисертації викладеного матеріалу дає в цілому можливість встановити сутність і значення вивчених проблем і вказує на зв'язок даного дослідження із відповідними програмами, планами.

Дисертантом достатньо повно сформульовано мету дослідження, якою є розробка та обґрунтування положень теоретичного і практичного характеру, що розкривають правову сутність доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, а також вироблення науково-обґрунтованих рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення їх правової регламентації і практики застосування.

Використані дисертантом методи дослідження дали можливість сформулювати положення, висновки і рекомендації, що характеризуються новизною. Прикладний характер дослідження дозволив авторові сформулювати пропозиції щодо удосконалення положень нормативно-правових актів та практики доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукова новизна дисертаційного дослідження А.Ю. Спусканюка полягає в тому, що у роботі розроблено систему теоретичних висновків і

практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення процесуальної регламентації та реалізацію доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

У дисертації визначено послідовність дій слідчого, детектива, прокурора під час досудового розслідування злочинів у сфері державних закупівель, яка повинна складатися з таких етапів: збір орієнтуючої інформації про вчинення кримінального правопорушення; закріплення доказів; проведення експертиз, встановлення додаткових обставин злочину.

Розроблено методику проведення моніторингу банківських рахунків як засобу збирання доказів під час розслідування злочинів у сфері державних закупівель із визначенням таких послідовних дій: підготовчі (встановлення банківської установи, через яку здійснюється рух коштів, визначення можливих ризиків розголошення відомостей про отримання правоохоронним органом відомостей щодо руху коштів по конкретному рахунку); організаційно-тактичні (отримання процесуального рішення про проведення; надання ухвали слідчого судді керівнику банківської установи та повідомлення учасників проведення такої НСРД про відповідальність за розголошення відомостей, які стали їм відомі; безпосередня участь в онлайн режимі ініціатора при її проведенні); додаткові (надання запиту в порядку міжнародного співробітництва; накладення арешту).

Визначено порядок використання у доказуванні відомостей, що містяться в електронних інформаційних системах, який полягає у прийнятті процесуального рішення; виявлення та встановлення інформації про проведення державних закупівель; фіксації відомостей про державні закупівлі та суб'єктів, які брали в них участь.

Надано авторське поняття доказування стороною обвинувачення у кримінальному провадженні щодо вчинення протиправного діяння, яке пов'язане з проведенням державних закупівель, під яким розуміється процесуальна діяльність органу досудового розслідування, прокурора щодо встановлення обставин, які підлягають доказуванню у даному кримінальному провадженні шляхом швидкого, повного збирання, перевірки та оцінки доказів під час проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та інших засобів.

Дисертантом удосконалено особливості проведення огляду документів і дослідження предметів, документів по процедурі проведення державних закупівель за участю спеціаліста, експерта: визначення вимог, яким повинен відповідати спеціаліст, експерт при огляді предметів, документів (наявність знань, навичок); прийняття рішення про залучення; процесуальне

оформлення огляду та додатків до нього (за необхідності проведення відеофіксації такого огляду); допит особи, яка залучалася до огляду.

Слушним є пропозиції автора щодо порядку залучення спеціаліста та використання у доказуванні результатів аудиторської перевірки, проведеної у кримінальних провадженнях про злочини у сфері державних закупівель: залучення представника аудиторської служби як спеціаліста для проведення перевірок документації фінансово-господарської діяльності; оформлення результатів перевірки.

Досить обґрунтованими є пропозиції зроблені в дисертації про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо закріплення процесуальної форми запиту та умови його надання (ст. 93-1), вилучення комп'ютерної техніки (ст. 234), використання у доказуванні висновку спеціаліста, складеного під час огляду, та дослідження матеріалів провадження (ст. 237), про порядок припинення банківською установою фінансової операції при проведенні моніторингу банківських рахунків (ст. 269-1).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих наукових працях. Результати дисертаційного дослідження викладено у 13 наукових публікаціях, з яких чотири опубліковано у наукових фахових виданнях України, дві – в наукових виданнях іншої держави, шести тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях та одних методичних рекомендацій.

Заслуговує на увагу практичне значення роботи, яке полягає в тому, що сформульовані та викладені в роботі положення, висновки та пропозиції роблять певний внесок у розвиток науки кримінального процесу та можуть використовуватися у різних галузях діяльності, а саме в:

законотворчій діяльності – під час удосконалення положень КПК України, які регламентують питання доказування у кримінальному провадженні, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України 20 вересня 2017 р.);

правозастосовній діяльності – в процесі застосування у практичній діяльності слідчих підрозділів, а також під час проведення занять в системі службової підготовки слідчих (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 12 лютого 2018 р.);

освітньому процесі - при проведенні різних видів навчальних занять зі здобувачами вищої освіти Національної академії внутрішніх справ: «Кримінальний процес», «Управління підрозділами досудового

розслідування», «Особливі порядки кримінального провадження» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15 січня 2018 р.);

науково-дослідній роботі - для подальшого дослідження питань даної теми (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 21 вересня 2017 р.).

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатки. Загальний обсяг роботи становить 227 сторінок (основний текст – 176 сторінок), список використаних джерел складається з 263 найменувань та додатки – на 25 сторінках.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, задачі, методи, об'єкт і предмет дослідження, його методологічну, теоретичну та емпіричну базу, вказано на зв'язок роботи з державними програмами, сформульовано основні теоретичні положення, що обумовлюють наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель»** розглянуто питання стану наукової розробленості, проблеми, поняття, зміст доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель

Автором з'ясовано, що в низці монографічних праць досліджено окремі питання доказування злочинів, які частково торкаються процедур проведення державних закупівель, зокрема: предмет доказування досліджено О. В. Баганцем, В. М. Ліщенком щодо злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, В. М. Важинським щодо фіктивного підприємництва; проведення допиту, обшуку, огляду документів, судово-бухгалтерської, судово-економічної експертизи розкрито А. Б. Балонем щодо злочинів, вчинених з використанням службовою особою своїх повноважень, Г. В. Мудрецькою, Р. Л. Степанюком щодо злочинів, пов'язаних з порушенням бюджетного законодавства. Також В. С. Білоусом охарактеризовано встановлення часу, місця та обстановки вчинення злочинів із використанням фіктивних підприємств, а С. С. Кулик, В. В. Негановов дослідили особливості проведення ревізій, інвентаризаційних та інших перевірок фінансово-господарської діяльності у поєднанні зі слідчими та негласними слідчими (розшуковими) діями тощо. На основі вказаного аналізу обґрунтовано, що дані розробки проводилися за кримінальним процесуальним законодавством, яке втратило чинність або/та детально не

торкаються специфіки доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

Доречним є зроблений автором висновок, що недослідженими залишаються такі питання, як подія, винуватість обвинуваченого, вид і розмір завданої шкоди, обставини, які впливають на ступінь тяжкості злочину у сфері державних закупівель, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання по таких злочинах, а також підстави внесення відомостей до ЄРДР, проведення слідчих, негласних слідчих (розшукових) дій, інших засобів збирання доказів під час розслідування злочинів у сфері державних закупівель. Обґрунтовано, що вирішення цих питань сприятиме подоланню практичних проблем під час доказування у кримінальних провадженнях даного виду.

Заслуговує на увагу проведений аналіз наукових поглядів щодо концепції інституту доказування у кримінальних провадженнях та обґрунтована доцільність дотримання у дослідженні концепції доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, яка ґрунтується на положеннях Кримінального процесуального кодексу України – збирання, перевірка та оцінка доказів.

Автором досліджено внутрішні та зовнішні елементи змісту доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель. Ґрунтовно проаналізовано повноваження суб'єктів доказування залежно від ініціативності прийняття рішення щодо збирання доказів: суб'єкти, які уповноважені самостійно приймати рішення або ініціювати питання щодо збирання доказів (слідчий, детектив, прокурор); суб'єкти, які уповноважені ініціювати збирання доказів (потерпілий, підозрюваний, обвинувачений, адвокат, захисник, законний представник); суб'єкти, які уповноважені надавати допомогу у збиранні доказів (спеціаліст, експерт, представники юридичної особи, учасник торгів).

Другий розділ «Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель» присвячений дослідженню основних та додаткових обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

Автором встановлено, що визначення психічного ставлення особи до вчинюваного нею злочину, пов'язаного з проведенням державних закупівель, є обов'язковою обставиною, яка потребує доказування, та необхідне для вірної кваліфікації злочинів у сфері державних закупівель (умисний злочин); встановлення суспільної небезпечності особи, яка вчинила злочин, і призначення виду та міри покарання.

Дисертантом запропоновано та обґрунтовано класифікувати обставини, які пом'якшують покарання та підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель за такими ознаками:

по-перше, характерні для всіх проваджень (з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину (особа, причетна до злочину, самостійно повідомляє про вчинення нею такого злочину особисто або у співучасті; вчинення злочину жінкою в стані вагітності (підтвердженням є довідка медичної установи; вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин (за наявності певних обставин особа психологічно не усвідомлювала прийняття нею рішення під час проведення тендеру, ознайомлення з поданими документами тощо;

по-друге, характерні для проваджень, вчинених у сфері державних закупівель (добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди (таке відшкодування здійснюється до розгляду справи по суті; вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність (такий факт потребує документального підтвердження, у т.ч. свідченнями свідків, результатами НСРД; сприяння особою у виявленні, попередженні чи розкритті злочину (особа, яка притягується до відповідальності, впроваджувалась в злочинну групу або злочинну організацію з метою встановлення факту протиправної діяльності такої групи, організації;

по-третє, характерні в окремих випадках по досліджуваних провадженнях, які законодавчо не закріплені (виконання умов торгів і відшкодування завданих збитків; особа позитивно характеризується по службі, є учасником бойових дій, волонтером тощо; вчинений злочин не носить в собі суспільної небезпеки та особа сприяла розслідуванню злочину.

Заслужовують на увагу обґрунтування щодо обставин, які виключають кримінальну відповідальність у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, і підлягають доказуванню. Так, можуть відноситися: можливий психологічний вплив на особу при прийнятті нею рішення, виконання цією особою наказу чи розпорядження, якщо вона не усвідомлювала або не могла усвідомлювати злочинність розпорядчого документа, участь особи у виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

У третьому розділі «Збирання доказів та їх використання у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням

державних закупівель» розглянуто наступні питання як підстави та процесуальний порядок внесення відомостей про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, до Єдиного реєстру досудових розслідувань (підрозділ 3.1) та слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії як засоби збирання доказів про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, а також інші засоби збирання доказів (підрозділ 3.2).

Варто звернути увагу на думку автора, що запорукою ефективного збирання доказів у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, є поступовий перехід від негласної до гласної діяльності слідчого, детектива, прокурора. З огляду на це обґрунтовано, що збирання доказів про злочини досліджуваного виду здійснюється таким чином: встановлення обставин вчинення злочину, учасників його вчинення, їх зв'язків, місця збереження речових доказів тощо (проведення негласних слідчих (розшукових) дій); дослідження доказів (надання запиту, проведення слідчих (розшукових) дій).

Дисертантом визначено, що аудіо-, відеоконтроль особи й місця (ст.ст. 260, 270 КПК України), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України), електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України) надає можливість встановити коло учасників злочину, способи вчинення злочину, предмет злочину тощо, а обстеження публічно недоступних місць житла чи іншого володіння особи сприяє встановленню місцезнаходження документів, предметів, які містять ознаки злочину. Також встановлено, що слідчий та прокурор під час здійснення досудового розслідування злочинів, пов'язаних з проведенням державних закупівель, повинен широко використовувати відкриті джерела в глобальній мережі Інтернет, де знаходиться значний обсяг інформації як про установу, яка здійснює державні закупівлі, так і про процедуру проведення тендеру та його учасників. На основі цього, запропоновано порядок дій слідчого під час виявлення та закріплення доказів при проведенні зняття інформації з електронних інформаційних систем (ч. 2 ст. 264 КПК України).

Автором обґрунтовано, що після збирання доказів негласними засобами, якщо вони містять інформацію про предмети, документи, інші речі, які можуть бути використані у доказуванні, необхідно здійснити відшукування, вилучення та закріплення таких доказів гласними засобами при проведенні обшуку, огляду, надання запитів у порядку, передбаченому ст. 93 КПК України, тощо. Встановлено, що інформація про необхідність проведення обшуку під час збирання доказів про злочини, пов'язані з державними закупівлями, може міститися в результатах перевірки аудиторської служби, податкової інспекції,

фінансового моніторингу, тимчасового доступу до речей та документів, при проведенні зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних систем. Під час проведення обшуку запропоновано практичні рекомендації щодо додаткового проведення вилучення (копіювання) інформації, що міститься в комп'ютерних мережах, системах, і залучення спеціаліста, який має відповідні навички, знання.

Погоджуємося з думкою про обов'язковість залучення спеціаліста, експерта для проведення ефективного огляду (дослідження) документів, речей, вилучених під час обшуку у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

У роботі ґрунтовно доведено, що проблемними питаннями під час проведення експертиз (оціночно-будівельної, економічної, технічної експертизи документів) як засобів збирання доказів є: відсутність належних матеріалів, направлених на експертизу; неналежне оформлення матеріалів, що підлягають експертному дослідженню; поставка предмета закупки здійснюється закордонним постачальником.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Спусканюка Артема Юрійовича «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель» як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Водночас, не зупиняючись більш детально на загальній позитивній оцінці роботи в цілому, дисертація містить окремі дискусійні питання, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення здобувачем під час прилюдного захисту, зокрема:

1. Під час дослідження питання повноваження суб'єктів доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, дисертант, детально визначає повноваження таких суб'єктів доказування як суб'єкти, які уповноважені надавати допомогу у збиранні доказів (спеціаліст, експерт, представники юридичної особи, учасник торгів). Натомість, дисертанту потрібно було б приділити більш детально увагу щодо необхідності виокремлення відповідних осіб в окрему групу суб'єктів, які уповноважені надавати допомогу у збиранні доказів.

2. У другому розділі Артем Юрійович досліджує обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель. Натомість, з огляду на досліджуваний вид злочинів, дисертант не розкриває таке питання як обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Хоча враховуючи вид досліджуваних

злочинів, це питання є актуальним. Отже, дане питання потребує додаткового роз'яснення під час прилюдного захисту.

3. Під час захисту потребує надані пропозиції дисертанта щодо закріплення в КПК України права робити копії протоколів про проведення НСРД та додатків до них, оскільки кримінальне процесуальне законодавство забороняє здійснення копій результатів проведення НСРД, а також на сьогодні дане питання серед науковців та практиків є доволі спірним.

4. Досить поверхнево (підрозділ 3.2) автором досліджено питання проведення допитів свідка, потерпілого, підозрюваного як засобів збирання доказів у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

На переконання офіційного опонента дослідження особливостей проведення допитів як засобів збирання доказів у досліджуваних злочинах є одне із основних. За таких умов, відсутність ґрунтовного дослідження цього питання потребує додаткового обґрунтування під час захисту.

5. У дисертації визначено основні проблеми у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням при застосуванні інших засобів збирання доказів. На основі цього дисертант запропонував шляхи їх вирішення. Натомість, не в повній мірі залишається вирішення такої проблеми як неможливість отримання інформації з-за кордону. Також, на жаль, у дослідженні не проводиться аналіз зарубіжної практики щодо даного питання.

Проте, зазначені зауваження і побажання не вичерпують дискусії й щодо інших положень і висновків дисертанта, яка, очевидно, буде продовжена під час захисту. Ці зауваження переважно мають локальний, дискусійний характер і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Зміст дисертації цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною, завершеною роботою, написана науковим стилем. Основні положення дисертації ідентично викладені в авторефераті. Висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, переважно знайшли свій ідентичний виклад у публікаціях з теми дисертації і є вагомим внеском дисертанта у розвиток науки кримінального процесу, а також цінним порадиником для правників у сфері кримінального процесу. Оформлення дисертації та автореферату в цілому відповідає встановленим Міністерством освіти і науки України вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, чітко, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Викладене вище дає підстави для *остаточного висновку* про те, що дисертація Спусканюка Артема Юрійовича «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель» є самостійно підготовленою завершеною науковою працею, в якій отримано нові обґрунтовані, достовірні результати. Дана робота відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій, п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор за результатами прилюдного захисту заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент

завідувач кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
ПВНЗ «Європейський університет»
доктор юридичних наук, професор

Г.П. Власова

